

ALAIN-FOURNIER

**KOUZELNÉ
DOBRODRUŽSTVÍ**

VELKÝ MEAULNES

**LEDA
2018**

PRVNÍ ČÁST

I HOST

Objevil se u nás jedné listopadové neděle roku 189...

Říkám „u nás“, i když s tím domem už nemáme nic společného. Je to skoro patnáct let, co jsme z toho kraje odešli, a určitě se tam nevrátíme.

V Sainte-Agathe jsme bydleli ve škole. Otec byl ředitelem jak na vyšším stupni, kde se studenti připravovali k učitelské zkoušce, tak i na středním – a já jsem ho stejně jako ostatní žáci oslovoval „pane učiteli“. Matka učila první třídu.

Dlouhá červená budova s pěti prosklenými dveřmi, porostlá psím vínem, stála na samém okraji městečka. Dvůr byl rozlehlý, zčásti krytý, a v jednom rohu stál domek s prádelnou. Široká vrata uzavírající přední část dvora vedla na ulici. Severní brankou se vycházelo na cestu do La Gare, kam to od nás byly asi tři kilometry. Směrem na jih se za školou táhly zahrady, pole a louky až k sousedním vesnicím... Tak vypadalo dějiště nejbouřlivějších a nejkrásnějších událostí mého života. Tady začínaly naše dobrodružné výboje a tady také končily – jako když se vlny tříští o vyčnívající skálu.

Octli jsme se tam, protože kterýsi školní inspektor nebo prefekt takto rozhodl o otcově přeložení. Vůz, za kterým jel náklad s našimi věcmi, vysadil tenkrát koncem prázdnin matku a mě před rezavou brankou. Matka – říkal jsem jí Millie – okamžitě zmizela v zaprášených místnostech, a odtamtud se ozývaly její nářky, tak jako při každém stěhování, že se náš nábytek do tak ubohého bytu prostě nevejde... Vyšla ven, aby se mi svěřila se svým rozčarováním, a kapesníčkem mi jemně otírala dětskou tvář, ušmudlanou po cestě. Potom se vrátila dovnitř a plánovala, bez čeho se budeme muset obejít, když tam konec konců chceme bydlet. Čekal jsem venku a nesměle jsem se rozhlížel po cizím dvoře, okouněl jsem kolem studny a nakukoval pod stříšku...

Takhle si dnes pamatuji náš příjezd. Sotva si vzpomenu na to první postávání na sainte-agathském dvoře, hned se mi vybaví pozdější zážitek, jak s dlaněmi opřenými o bránu dlouho úzkostlivě vyhlížím kohosi, kdo by měl přijít po hlavní ulici. A když se snažím rozpomenout na první noc ve svém podkrovním pokojíku, okamžitě se mi vybaví jiné večery: nejsem už v tom pokoji sám, po jeho stěnách se neklidně míhá a těká velký, přátelský stín. Celý ten tichý svět – škola, pole starého Martina se třemi ořešáky, zahrada, kterou každý den po čtvrté hodině navštěvoval houf sousedek – všechno je v mých vzpomínkách navždy rozbito a poznamenáno zjevem toho, kdo převrátil naruby celé naše dospívání

tak důkladně, že ani po jeho útěku se život nevrátil do starých kolejí.

Když se objevil Meaulnes, žili jsme tady už deset let. Bylo mi patnáct.

Byla studená listopadová neděle, první skutečně podzimní den, a připomněla nám blížící se zimu. Millie od rána vyhlížela povoz z La Gare, který jí měl přivést zimní klobouk. Dokonce kvůli tomu zmeškala ranní mši. Já seděl s ostatními dětmi na kůru a než začalo kázání, neklidně jsem pokukoval ke dveřím, aby mi neuteklo, až se v novém klobouku objeví.

Odpoledne mě na nešpory vypravila samotného.

– Ale i kdyby mi ten klobouk byli přivezli, určitě bych ho celou neděli jen předělávala, utěšovala mě, když mi rukou oprašovala rameno.

Zimní neděle u nás často vypadaly právě takhle. Otec vyrazil hned ráno k některému rybníku zahalenému v mlze, a chytil z loďky štiky. Matka zmizela ve svém tmavém pokojíku a až do soumraku tam spravovala naši skromnou garderobu. Schovávala se, aby ji při té práci nepřistihla některá jejích přítelkyň, zrovna tak chudých i hrdých jako ona. A já jsem si po nešporách četl ve studené jídelně a čekal jsem, až otevře dveře a ukáže mi, co všechno dokázala.

Tu neděli po požehnání mě venku zdržel rozruch před kostelem. Křtiny, které tam probíhaly, přilákaly ke kostelním schodům houf kluků. Uprostřed náměstí přešlapovala zimomřivě skupinka mužů v hasičských

uniformách a jejich řečníci velitel Boujardon se zamotával do svých teorií...

Hlas zvonu provázející obřad náhle umlkl, jako kdyby si vyzvánění spletlo den a místo. Boujardon a jeho muži odváželi stříkačku ztuhlým poklusem. Díval jsem se, jak mizí v první zatáčce a jak za nimi mlčky utíkají čtyři kluci. Pod jejich tlustými podrážkami praskaly větvičky na zmrzlé cestě, a já jsem neměl dost odvahy, abych se připojil.

Jinak bylo v městečku živo jen v Danielově kavárně, odkud jsem slyšel směsici hlasů hulákajících opilců, která hned sílila a hned zase slábla. S nepříjemným pocitem, že jdu pozdě, jsem se plížil podél nízké zdi, která oddělovala školní dvůr od městečka.

Branka byla pootevřená, a mě hned napadlo, že se děje něco neobvyklého.

U nejbližších zasklených dveří – byly to dveře do jídelny – stála na špičkách malá šedovlasá žena a nahlížela přes záclonky dovnitř. Její vyhublý drobný obličej pod staromódním čepcem z černého sametu prozrazoval nejistotu. Když jsem ji zahlédl, jakási předtucha mě zastavila na prvním schodu před brankou.

– Kam to jenom zmizel? Bože můj! povzdechla si. Před chvílkou byl ještě tady. Asi obchází dům. Ale možná utekl...

A po každé větě třikrát slabounce zatukala na sklo.

Dveře zůstaly zavřené. Millie nejspíš dostala z La Gare ten klobouk, takže vzadu v červeném pokoji uprostřed

poházených stuh a pomačkaných pér párala, přešívala a tvarovala svůj klobouček a vůbec nic neslyšela... Vešel jsem do jídelny s cizí návštěvnicí v patách, a vtom se matka objevila. Na hlavě si přidržovala mosazné drátky, stuhy a péra, ještě ne úplně uspořádané... Její modré oči, unavené od práce v šeru, se na mě usmály, když hlasitě řekla:

– No konečně! Čekala jsem na tebe, chci ti ukázat...

Ale když uviděla ženu, která si mezitím sedla do křesla na druhé straně jídelny, zarazila se. Rychle si sundala klobouk a během rozmluvy si ho pak držela u hrudi převrácený jako hnízdo.

Žena si odložila k nohám velkou koženou brašnu a rozpovídala se, přičemž zlehka pokyvovala hlavou a pomlaskávala. Sebevědomí se jí už vrátilo, a když mluvila o svém synovi, tvářila se tak pyšně a tajemně, že nám to bylo divné.

Přijeli vozem z La Ferté-d'Angillon, vzdáleného asi čtrnáct kilometrů od Sainte-Agathe. Byla vdova, a hodně bohatá, jak nám naznačila. Před časem ztratila mladšího ze dvou synů, Antoina. Když se jednou odpoledne vrátil ze školy, upadl do bezvědomí a už se neprobral – několik dní předtím se vykoupal v rybníku s nakaženou vodou. Rozhodla se, že staršího syna Augustina přihlásí do třídy ve vyšším oddělení naší školy a dá ho k nám na stravu a byt.

A hned začala vychvalovat studenta, kterého k nám přivádí. Vůbec to už nebyla ta šedivá žena, co se před

chvílí prosebně a ulekaně tísnila před dveřmi jako ptačí matka, která přišla o své mládě.

Udivilo mě, co o svém synovi obdivně vyprávěla: rád jí dělá radost a někdy prochodí bosý podél řeky celé kilometry, jen aby jí přinesl vajíčka chřástala nebo divoké kachny ukrytá v trní. Loví ptáky do sítí. Tuhle v noci narazil v lese na bažanta chyceného do oka...

Ohromeně jsem čekal, co na to řekne Millie, protože když já jsem se vracel domů s nějakým tím škrábancem, matka mi vždycky pořádně vyčinila.

Millie teď však zaujalo něco jiného. Kývla na tu ženu, aby byla zticha, opatrně odložila svoje „hnízd“ na stůl a potichu vstala...

Nad námi v komoře, kde se válela výzdoba a zbytky petard od posledního svátku 14. července, totiž kdosi neznámý přecházel sem a tam sebevědomými kroky. Ty otrásaly stropem, křížovaly rozlehlé temné podkroví a potom se ztratily v prázdných pokojích pro výpomocné učitele, kam jsme dávali sušit lipový květ a dozrávat jablka.

– Už před chvílí jsem někde tady dole slyšela kroky, zašeptala Millie. Myslela jsem, že jsi to ty, Françoisi, že ses vrátil...

Neodpověděli jsme. Všichni tři jsme tam stáli s bušícím srdcem. Najednou někdo vstoupil z podkroví na schody ke kuchyni, sešel dolů, prošel kuchyní a zjevil se v setmělém vstupu do jídelny.

– To jsi ty, Augustine? řekla žena.

Byl to vysoký mladík, něco kolem sedmnácti. V šeru jsem zpočátku viděl jenom jeho plstěný klobouk a černou přepásanou blůzu, jakou nosívají studenti. Pak jsem zahlédl, že se usmívá.

Uviděl mě, a dřív, než se někdo zmohl na slovo, mi řekl:

– Šel bys na dvůr?

Chvilku jsem váhal, ale když se Millie neozvala, vyrazil jsem za ním ven k přístřešku, který se už nořil do tmy. Ve slabém světle dohasínajícího dne jsem si zvědavě prohlížel jeho širokou tvář s rovným nosem a s chmýřím nad horním rtem.

– Koukni, řekl, tohle jsem našel u vás na půdě. Ty ses tam nikdy nepodíval?

V ruce držel dřevěné očouzené kolo, kolem dokola obtočené šňůrou s vystřílenými raketami – nejspíš to bylo slunce nebo měsíc z ohňostroje z 14. července.

– Dvě nevystřelily, tak je zapálíme, řekl klidně. Tvářil se, jako když nepochybuje, že určitě přijde ještě na něco lepšího.

Odhodil klobouk a já jsem si všiml, že je ostříhaný dohola, jako sedlák. Ukázal na dvě rakety se zbytky knotů, které oheň jen očoudil a nechal být. Zarazil kolo osou do písku a z kapsy vytáhl krabičku zápalek, což mě pořádně překvapilo, protože mně zápalky přísně zakazovali. Sklonil se, opatrně zapálil oba knoty a vzápětí mě chytil za ruku a prudce mě strhl zpátky.

Matka s paní Meaulnesovou se už zřejmě domluvily o penězích za byt a stravu, a právě když vyšly před

dveře, v raketách zapraskalo a do výšky vytryskly proudy červených a bílých hvězd. Stál jsem strnule v tom magickém světle – a držel jsem se toho velkého, nového kamaráda za ruku...

Ani teď matka nic neřekla.

Při večeři jsme měli u rodinného stolu zamlklého společníka. Jedl se skloněnou hlavou a bylo mu jedno, že po něm všichni tři pokukujeme.

II

PO ČTVRTÉ ODPOLEDNE

Předtím jsem neběhal venku jako ostatní kluci. Až do roku 189... mě trápila tuberkulóza kyčelního kloubu, takže jsem byl bojácné a smutné dítě. Dodnes si vzpomínám, jak jsem se snažil dohonit hbité spolužáky v uličkách kolem našeho domu a uboze přitom poskakoval po jedné noze.

Proto mě rodiče málo pouštěli ven. Pamatuju si, jak mě Millie, která na mě jinak nedala dopustit, párkrát pořádně zpohlavkovala a hnala mě domů, když mě přistihla, jak skáču po jedné noze s uličníky ze sousedství.

Augustin Meaulnes se u nás objevil brzy po mém uzdravení, a s jeho příchodem mi začal nový život.

Než přišel, začínal pro mě od čtyř odpoledne, kdy končilo vyučování, dlouhý a osamělý podvečer. Otec přenesl oheň z třídních kamen do krbu v naší jídelně. Z vychládající školní budovy, v níž se točily chuchvalce kouře, se pomalu trousili poslední opozdilci. Ještě si chvilku pohrát a proběhnout se po dvoře, než padne tma. Dva žáci, kteří zametali třídu, popadli zpod

stříšky kabáty a upalovali co nejrychleji pryč, takže vrata za nimi zůstala dokořán.

Dokud bylo venku světlo, zůstával jsem ve školní budově, zavřený vzadu v obecním archivu, kde se na zaprášených papírech válely spousty mrtvých much. Seděl jsem ve starém houpacím křesle u okna do zahrady a četl jsem si.

Domů jsem se vracel až za soumraku, když psi v ne-dalekém statku začali výt a okno v naší nevelké kuchyni se rozsvítilo. Matka chystala večeři a já jsem se posadil na schodiště vedoucí do podkroví, opřel si čelo o chladné tyče zábradlí a tiše se díval, jak rozdělává oheň v úzké kuchyni, osvětlené mihotavým plamenem svíčky...

Kdosi však přišel a vytrhl mě ze všech radostí samotářského kluka. Kdosi sfoukl svíčku, která mi ozařovala matčinu mírnou tvář, skloněnou nad večerním jídlem, kdosi zhasl lampu, kolem které večer sedávala naše šťastná rodina, když otec zavřel dřevěné okenice na zasklených dveřích. Ten kdosi byl Augustin Meaulnes, kterému studenti brzy začali říkat Velký Meaulnes.

Za pár dní po jeho příchodu už škola nezůstávala odpoledne po čtvrté hodině prázdná. Navzdory chladu, navzdory rámusení zametačů s jejich kyblíky zůstávalo ve třídě po vyučování vždycky asi dvacet starších žáků, místních i z okolních vesnic. Tlačili se kolem Meaulnese, dlouze mluvili a donekonečna se přeli. Těch shromáždění jsem se účastnil a srdce mi přitom poskakovalo radostí.

Meaulnes nemluvil, ale právě kvůli němu se každou chvíli některý z upovídáných kluků postavil doprostřed té skupinky a zdlouhavě líčil nějakou rošťárnu. Všichni ho sledovali s pusou otevřenou a roztaženou do úsměvu. Bral si za svědky kamarády jednoho po druhém a kluci mu hlasitě přisvědčovali.

Meaulnes seděl na lavici, klátil nohama a o čemsi přemýšlel. Když povídání bylo zvlášť legrační, smál se taky, ale potichu, jako by si hlasitý smích šetřil pro zábavnější příběh, který znal jen on sám. Za šera, když na náš bez tvarý hlouček přestalo dopadat světlo z okna, Meaulnes najednou vstal a razil si cestu sevřeným kruhem.

– Jde se ven! vykřikl.

Všichni se vydali za ním a jejich hulákání bylo nahore v městečku slyšet dlouho do noci.

Teď jsem už chodil s nimi. Za městem jsme s Meaulnesem míjeli vrata chlívů, kde se právě došlo... Nakuovali jsme dílen a tam se mezi dvěma klepnutími stavu odkudsi z hloubi ozýval tkadlec:

– Á, studenti jsou tu!

V době večere jsme se obyčejně nacházeli poblíž školy, u kováře Desnouese, který měl dílnu v bývalé hospodě. Široká dvoukřídlá vrata nechával pootevřená, a tak se ulici neslo povrzávání kovářského měchu a v záři kovářské výhně bylo na tom temném, zvonivém místě občas vidět sedláky, kteří se tu i s vozem zastavili na kus řeči, anebo kluka jako my opřeného zády o vrata a mlčky přihlížejícího.

A tady to všechno asi týden před Vánoce začalo.

CHODIL JSEM DO DÍLNY JEDNOHO KOŠÍKÁŘE

Celý den přšelo, přestalo až večer – hrozný den. O přestávkách se nikomu nechtělo ven. Každou chvíli bylo slyšet, jak otec okřikuje kluky:

– Dost toho rámusu!

Po poslední přestávce otec chvíli zamyšleně přecházel sem a tam, potom se zastavil a prudce pleskl pravitkem o stůl, aby utišil tlumené mumlání v poslední hodině, kdy už se žáci nudí. V napjatém tichu se zeptal:

– Kdo pojedje zítra s Françoisem do La Gare pro Charpentierovy?

Byli to moji prarodiče: dědeček Charpentier, bývalý hajný, jenž nosíval široký vlněný plášť šedé barvy a čepici z králičiny, které říkal helma. Malí kluci ho dobře znali. Ráno si vždycky nabral vědro vody, ráchal se v ní, jak to dělají staří vojáci, a občas si zajel do špičaté bradky. Kolem něj stály v kruhu děti s rukama za zády a sledovaly ho s uctivou zvědavostí... Znały taky babičku Charpentierovou, malinkou venkovanku v pletené pláštěnce, protože Millie ji vždycky aspoň jednou přivedla do třídy mezi nejmenší děti.

Každý rok před Vánoce jsme pro ně jezdili do La Gare k vlaku ve čtyři dvacet. Než se k nám dostali, museli urazit dlouhou cestu. S sebou vezli náklad jedlých kaštanů a jiných vánočních pochoutek, zabalených do ubrousků. Když překročili náš práh, teple zachumlaní, usměvaví a trochu zaražení, zavřeli jsme za nimi dveře – a začal báječný týden plný radosti...

Bylo třeba, aby bryčku, která je měla přivést, řídil se mnou někdo zodpovědný, kdo by nás nevyklopil do příkopu, a aby to byl dobrák, protože dědeček se snadno rozčílil a babička byla dost upovídaná.

Na otázku pana učitele se ozvalo najednou deset hlasů:

– Velký Meaulnes! Velký Meaulnes!

Otec dělal, že je neslyší.

Tak volali:

– Fromentin!

A jiní zase:

– Jasmin Delouche!

Nejmladší z bratrů Royových, který se proslavil, když rajtoval na praseti, pronikavě ječel:

– Já! Já!

Dutremblay a Moucheboeuf jenom nesměle zvedli ruku.

Přál jsem si, aby jel Meaulnes. Ten krátký výlet ve vozíku taženém oslem by tak nabyl na významu. On taky chtěl jet, ale tvářil se lhostejně a neřekl ani slovo. Všichni starší žáci se posadili na lavice jako on, s nohama na

sedadle, jako jsme to dělali o velké přestávce, nebo když ve třídě propukla nějaká legrace. Coffin si sundal svetr, ovázal si ho kolem pasu a z bujnosti začal šplhat na jeden ze železných sloupů podpírajících strop. Ale pan učitel všechny zchladil:

– Takže... pojedete Moucheboeuf!

Všichni se tiše vrátili na svá místa.

Ve čtyři hodiny jsem zůstal s Meaulnesem sám na velkém školním dvoře pokrytém ledem, který rozryl déšť. Mlčky jsme pozorovali zářící městečko vysoušené prudkými nárazy větru. Po chvíli vyšel z domu střízlík Coffin v pláštěnce a s krajícem chleba v ruce, prosmekl se kolem zdi a už pohvizdoval u kovářových dveří. Meaulnes otevřel branku, zahulákal na něho, a za chvíli jsme byli všichni tři v rudě ozářené, vyhřáté kovářně, kterou se co chvíli prohnal závan ledového větru. Coffin a já jsme seděli blízko výhně a nohy v zablácených botách jsme si natáhli do bílých hoblin. Meaulnes se mlčky s rukama v kapsách opíral o otevřené křídlo vrat. Občas přešla po ulici některá sousedka vracející se od řezníka s hlavou skloněnou před větrem, a my jsme pokaždé vykoukli, kdo to je.

Nikdo nemluvil. Kovářův pomocník tahal měch, kovář bušil do železa a po zdi poskakovaly jejich obrovité stíny... Pamatuji si na ten večer jako na jeden z nejvýznamnějších okamžiků svého dospívání. Zažíval jsem radost i úzkost zároveň: bál jsem se, aby mi můj přítel nějak nepřekazil to mé drobné potěšení z cesty do La

Gare, a současně jsem cítil, že se stane něco neobyčejného a převratného.

Klidná a pravidelná práce v dílně se občas na chvíli zastavila. Kovář bušil do kovadliny krátkými, ale různými a zvonivými údery kladiva, načež si cípem kožené zástěry přisunul blíž kus železa, který opracovával, a prohlížel si ho. Potom zvedl hlavu, a aby si trochu oddechl, zavolał na nás:

– Tak co, mládeži, jak se vede?

Jeho pomocník držel jednou rukou řetěz kovářského měchu, druhou ruku měl zapřenou do boku a s úsměvem se na nás díval.

Pak se kovárna znovu naplnila dunivým lomozem.

V jedné takové přestávce jsme venku zahlédli Millie, jak jde v prudkém větru, zabalená do plédu, a nese plno balíčků.

Kovář se zeptal:

– Tak pan Charpentier už brzo přijede?

– Zítřa, odpověděl jsem, i s babičkou. Pojedu pro ně k vlaku ve čtyři dvacet.

– Bryčku si nejspíš půjčíte od Fromentina, že?

Vyhrkl jsem:

– Kdepak, od starého Martina.

– Tak to se hned tak nevrátíte!

A oba, kovář i pomocník, se dali do smíchu.

Pomocník chtěl taky přispět svou troškou do mlýna, a vysoukal ze sebe:

– S Fromentinovou kobyloou by se pro ně dalo zajet do Vierzonu. Vlak tam stojí celou hodinu. Je to tak patnáct kilometrů. Byli byste zpátky dřív, než by stačili Martinova osla zapřáhnout.

– To je panečku kobyloa, ta to umí! přitakal kovář.

– A Fromentin by ji zaručeně půjčil.

Odmlčeli se, dílna se znovu naplnila jiskrami a lozozem a každý si přemýšlel o svém.

Když byl čas odejít, vstal jsem a kývl na Meaulnese. Ten si mě napřed ale vůbec nevšiml. Opíral se zády o vrata s hlavou skloněnou, jako by byl hluboce zaujatý předchozí rozmluvou.

Když jsem ho tam takhle viděl, ztraceného v myšlenkách, jak se díval na ty poklidně pracující kováře jakoby přes hustou mlhu, vybavil jsem si najednou výjev z Robinsona Crusoa, jak mladičká Angličan před svou dalekou cestou „chodil do dílny jednoho košíkáře“. Později jsem si na to častokrát vzpomněl.

IV ÚTĚK

Nazítří v jednu hodinu odpoledne je třída našeho vyššího oddělení celá projasněná a v zamrzlé krajině se podobá člunu na moři.

Ve vzduchu však není pach slané láku ani dehtu jako na rybářské lodi, ale vůně sledů smažených na pánvi a zápach pálicí se vlny od těch, kdo se ohřívali u kamen příliš zblízka.

Blíží se konec roku, a tak nám rozdali sešity na písemku. Zatímco pan učitel píše na tabuli početní zadání, přerušuje ticho ve třídě šepot a tlumené, vzápětí potlačené výkřiky, které mají poškádlit sousedy a z nichž jsou slyšet jen první slova:

– Pane učiteli, on mě...!

Pan učitel píše na tabuli příklady, ale myslí na něco jiného. Chvillemi se obrací ke třídě a ve tváři má přísný, nepřítomný výraz. Potměšilé špičkování na pár vteřin umlkne, ale potom začne znovu, zpočátku tichounce, jako když v dálce bzučí včela.

Jenom já jsem uprostřed toho ruchu potichu. Sedím na kraji v jedné z lavic pro nejmenší žáky, která je hned